

A Szentendre, Szabadság-forrási odútelep vizsgálati eredményei

A Pilisi Parkerdőgazdaság 1980 tavaszára odútelepet létesített Szabadság-forrás közelében, amely azóta is, 71 odúval működik. A fészekodvak 300 m t.sz.f. magasságban, 5 csoportban helyezkednek el. Az első csoport 2 odúból áll, a Paprétre vezető út mellett, gyertyános-tölgyesben található. A második sor, 8 odú, az Öreg-víz szurdokvölgyének peremén, sűrű aljnövényzetű gyertyános-tölgyesben helyezkedik el, párhuzamosan a 9 odúból álló V. sorral, amelyik lenn, a szurdokban van. A III. sort száraz cseres tölgyesben telepítették, egy fiatalos szomszédságában. Ez a sor a szokásosnál sűrűbben, kb. 10 m-enként kihelyezett 21 odút tartalmaz. A IV. sor a Paprétre vezető úttal párhuzamosan, idős cseres tölgyesben található, 350 m t.sz.f. magasságban, 31 odúból áll.

Az odútelepet 5 különböző odútípusból alakították ki, amelyek az öt sorban kombináltak vannak elhelyezve. Az első a „deszka” odú, ez négyzet alapú, 180x150x260 mm-es belső éllel, 32 mm-es átmérőjű röpnnyílással. Oldalról ellenőrizhető. Ebből a típusból 2 db. a II.sorban, 31 db. a IV.sorban található. A második a „GAB” odú. Belső átmérője 130 mm, mélysége 150 mm, röpnnyílása 35x50 mm. 10 db. helyezkedik el a III.sorban, 8 db. pedig az V.-ben. A harmadik típus a „hosszú GAB”-odú. Belső átmérője 110 mm, mélysége 190 mm, röpnnyílása 30x40 mm. Ebből a típusból 5 db. a II.-ik, 9 db. a III.sorban van. A következő odútípus a „hosszú deszka”-odú, ez négyzet alapú, 100x90x280 mm-es éllel, 30 mm-es röpnnyílással. 2 db. a III.-, 1 db. az V. sorban található. Az utolsó a „négyzögletes GAB”-odú. Adatai a következők: belső élei 125x125x150 mm-esek, röpnnyílása 50x70 mm. Ezek közül 2 db. az I.sorban, 1 db. a II.-ban helyezkedik el.

Ezek után először rátérünk a költési eredményekre. (1.táblázat). Mint a táblázatból látható, az odútelepen előforduló 5 faj közül az örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) és a széncinege (*Parus maior*) gyakori—, a kék cinege (*Parus caeruleus*) kisszámú, de rendszeres—, míg a csuszka (*Sitta europaea*) és a fakusz (*Certhia brachydactyla*) alkalmi költőfaj. Ilyen kis adatsorból merészség

lenne határozott következtetéseket levonni, annyit azonban mégis valószínűsíthetünk, hogy ezen a telepen az örvös légykapó a domináns faj, s 1981-ben csak, a számára különösen—, kedvezőtlen környezeti feltételek miatt szorult vissza jelentősen. A telepen fészkelő légykapók fészekaljainak átlagos tojásszáma 5,36. Ugyanez az adat a széncinegénél 8,83, a kékcinegénél 11,19 és a csuszkánál 5,40.

A következőkben röviden kielemezzük, hogy milyen összefüggések mutatkoznak a különböző élőhelyek (sorok) és odútípusok, valamint a fészkelő populációk között (2., 3. táblázat) A 2. táblázatot áttekintve szembeszökő, hogy a csuszka csak a gyertyános-tölgyesben található I., II. és V. sorban költ mesterséges odúban, a cseres tölgyesben levő III. és IV. sorba nem hatol be, bár a számára legkedvezőbb odútípus ott is megtalálható. A légykapó kiugróan magas értéke a IV. sorban, mint a 3. táblázat mutatja, inkább az odútípus következménye. A széncinege, a légykapóhoz hasonlóan, mindenhol előfordul, de eloszlása sokkal egyenletesebb. Érdekes, de egyenlőre elég nehezen értékelhető adatokat kaptunk a kék cinegénél. Egyrészt állománya részben ellentétes változást mutat a széncinege populáció ingadozásához képest, másrészt bizonyos mértékű, de nem túl éles eltérés mutatkozik a fenti három fajnál a leginkább preferált odútípusok közt is. Madaraink és az odútípusok viszonyát tekintve azonnal szembe-tűnik a légykapó és a „deszka”-odú közti összefüggés. E faj 77 %-ban ilyen odúban költ, s itt a tojás szám is kissé magasabb az átlagnál. A széncinege egyenletesebb eloszlású, a beton odúban is nagyobb arányban költ. A kék cinege a „hosszú GAB” típusú lakja legnagyobb arányban. Feltűnő, hogy a két szögletes típusú (hosszú deszka és szög.GAB) elkerüli. Megfigyelhető az is, hogy a két gyakori faj által kevésbé kedvelt „GAB”-odúban is nagy százalékban költ. A csuszka kizárólag a beton odúkat használta.

Az eredményeket összegezve azt tapasztaltuk, hogy ezen a telepen a két legkedveltebb odútípus a „deszka”—, és a „hosszú GAB”—odú, ugyanakkor a legáltalánosabban használható a „GAB” típus.

Vida Gyula – Kalivoda Béla

1. táblázat:

Fészkelő párok száma a
különböző években

É v e k

Faj	1980.	1981.	1982.	1983.	1984.	1985.	Átlag
ö.légykapó	27	12	17	22	23	30	21,83
széncinege	22	21	26	17	5	5	16,17
kék cinege	7	4	2	3	2	5	3,83
csuszka	—	—	4	1	—	3	1,33
fakusz	1	—	—	—	—	—	0,17
üres odú	21	36	24	28	40	30	29,83

2. táblázat:

**Fészkelő párok
sorok szerinti megoszlása**

Faj	ö.légykapó			széncinege			kék cinege			csuszka (x) fakusz (xx)				
	Sor	s%	fa	f%	s%	fa	f%	s%	fa	f%	s%	fa	f%	üres
I.	15,0	0,3	1,4	25,0	0,5	3,1	—	—	—	15,0	x 0,3	22,6	40,0%	
II.	15,0	1,2	5,5	21,3	1,7	10,5	10,0	08,	20,9	10,0	\ 0,8	60,2	47,5%	
III.	11,0	2,3	10,5	26,2	5,5	34,0	7,1	1,5	39,2	—	—	—	52,4%	
IV.	51,6	16,0	73,3	24,2	7,5	46,4	1,0	0,3	7,8	0,6	xx 0,2	100	27,4%	
V.	16,7	1,5	6,9	11,1	1,0	6,2	13,3	1,2	31,3	2,2	\ 0,2	15,0	57,8%	

s% = Az adott sorban, az adott faj által lakott odúk, %-ban, átlagban.

fa = Az adott sorban, az adott fajból költő párok száma, átlagban.

f% = Adott fajnak, az adott sorban költő állománya, %-ban, átlagban.

3. táblázat:

Fészkelő párok odútípus szerinti megoszlása

Faj	ö.légykapó			széncinege			kék cinege			csuszka (x) fakusz (xx)				
	Tipus	o%	fa	f%	o%	fa	f%	o%	fa	f%	o%	fa	f%	üres
deszka	50,9	16,8	77,0	22,7	7,5	46,4	0,9	0,3	7,8	0,6		xx	100	29,5%
GAB	22,2	4,0	18,3	15,0	2,7	16,7	8,3	1,5	39,2	1,1		x	15,0	54,6%
hossz. GAB	1,4	0,2	0,9	35,7	5,0	30,9	14,3	2,0	52,2	3,6		x	37,6	47,6%
deszka	16,7	0,5	2,3	16,7	0,5	3,1	–	–	–	–		–	–	66,7%
szög. GAB	10,0	0,3	1,4	16,7	0,5	3,1	–	–	–	23,3		0,7	52,6	50,0%

o% = Adott típusból, az adott faj által lakott odúk, %-ban, átlagban.

fa = Az adott típusban, az adott fajból költő párok száma, átlagban.

f% = Adott fajnak, az adott típusban költő állománya, %-ban, átlagban.